

Sprawozdanie z działalności Muzeum Powstań Śląskich

za okres 1.01. – 31.12. 2021 r.

Święto Trzech Króli

6 stycznia 2021 r. w Święto Trzech Króli na skwerze przy kościele ewangelicko-augsburskim św. Jana Chrzciciela w Świętochłowicach ustawiono szopkę bożonarodzeniową z żywymi zwierzętami. Na placu rozstawiono plansze, wokół których uczestnicy mogli przejść i zmierzyć się z zadaniami gry terenowej „Skarb Trzech Króli”. Na chętnych czekały drobne nagrody.

Wielka Orkiestra Świątecznej Pomocy

31 stycznia 2021 r. odbył się w Polsce 29. Finał Wielkiej Orkiestry Świątecznej Pomocy. W tym roku obok zbierania datków przez wolontariuszy, akcję wesprzeć można było poprzez wpłaty do e-skarbonki lub odwiedzając wyznaczone miejsca w mieście, w których wystawione były puszki stacjonarne. Z uwagi na panującą pandemię koronawirusa Muzeum włączyło się do corocznej akcji poprzez promocję wydarzenia na stronie internetowej i facebooku. W tym roku zbierano fundusze na zakup nowoczesnych urządzeń medycznych dla oddziałów laryngologicznych i diagnostyki głowy.

✓ Partnerstwo przy wydaniu publikacji „Powstania Śląskie. Polityka. Historia. Pamięć”. Muzeum Powstań Śląskich obok Muzeum Śląska Opolskiego było partnerem przy wydaniu publikacji dedykowanej Powstaniom Śląskim pt. „Powstania Śląskie. Polityka. Historia. Pamięć”. Wydawcą książki jest Instytut Śląski w Opolu, Muzeum Historii Polski w Warszawie oraz MKiDN.

✓ Konferencja naukowa „Plebiscyt i III Powstanie Śląskie”

22 marca 2021 r. miała miejsce konferencja naukowa online „Plebiscyt i III Powstanie Śląskie” w ramach Świętochłowickich Spotkań Uniwersyteckich.

Wykłady wygłosili:

- dr hab. prof. UŚ Maciej Fic - Plebiscyt górnośląski - specyfika i uwarunkowania
- prof. dr hab. Ryszard Kaczmarek - III Powstanie Śląskie - specyfika i uwarunkowania

- dr hab. prof. IŚ Piotr Pałys - Czechosłowacja wobec plebiscytu górnośląskiego i III Powstania Śląskiego
- ks. dr hab. Damian Bednarski - Watykan wobec plebiscytu górnośląskiego i III Powstania Śląskiego
- dr hab. prof. UO Adriana Dawid - Plebiscyt górnośląski i III Powstanie Śląskie w literaturze dokumentu osobistego

Materiały pokonferencyjne zostały opublikowane w VII t. Śląskiego Almanachu Powstańczego.

✓ **Koncert w 100. rocznicę wybuchu III Powstania Śląskiego**

2 maja 2021 r. w siedzibie Muzeum odbył się koncert zorganizowany w ramach projektu "Niepodległość na Górnym Śląsku", dofinansowany ze środków Programu Wieloletniego NIEPODLEGŁA na lata 2017-2022 w ramach Programu Dotacyjnego "Niepodległa".

Organizatorem koncertu było Bielskie Towarzystwo Muzyczne

Wykonawcy: Joanna Korpiela Jatkowska – śpiew, Urszula Mizia – wiolonczela, Janusz Kohut – fortepian.

✓ **Mapping „100-lecie wybuchu III Powstania Śląskiego”**

2 maja 2021 r. z okazji 100. rocznicy III Powstania Śląskiego na parkingu miała miejsce projekcja mappingu opowiadająca o Powstaniach Śląskich, przygotowana przez Biuro Programu „Niepodległa” w ramach ogólnopolskiej kampanii „Śląsk wspólna sprawa”.

✓ **Noc Muzeów Noc Muzeów w 100-lecie Powstań Śląskich**

Z uwagi na panującą pandemię koronawirusa tegoroczna Noc Muzeów odbyła się w obowiązującym reżimie sanitarnym. W godzinach od 18.00 do 23.00 można było zwiedzać stałą ekspozycję muzealną oraz zobaczyć wystawę „Notgeld, pieniądz zastępczy na Górnym Śląsku w okresie plebiscytu i III Powstania Śląskiego” ze zbiorów Bronisława Wątroby, która prezentowana była do 31 sierpnia 2021 r.

Na parkingu Muzeum odbyła się projekcja:

- mappingu W 100-lecie wybuchu III Powstania Śląskiego „Śląsk wspólna sprawa”
- filmu o I Powstaniu Śląskim „Gdy Polska była wielkim marzeniem”
- filmu o II Powstaniu Śląskim „Od cudu nad Wisłą do cudu nad Rawą”
- filmu o III Powstaniu Śląskim „Żeby Polska była tutaj ... - 100-lecie III Powstania Śląskiego”

Po projekcji z uczestnikami spotkał się autor filmów, Adam Turula.

✓ **Klasówka powstańcza 2021**

Z uwagi na panujący stan epidemii Covid-19 edycja konkursu 2021 miała charakter wyłącznie on-line i odbyła się w formie 1-etapowego quizu. Zestaw zadań konkursowych został umieszczony w wersji elektronicznej 20 maja 2021 r. o godz. 10.00, natomiast klucz odpowiedzi został opublikowany na stronie konkursu o godz. 20:00.

W tegorocznej edycji konkursu motywem przewodnim, w roku 100. rocznicy wybuchu III Powstania Śląskiego, było ukazanie najistotniejszych zagadnień i wydarzeń III Powstania Śląskiego oraz plebiscytu górnośląskiego. W konkursie wzięło udział 158 osób.

✓ **Wystawa filatelistyczna "Setna rocznica wybuchu III Powstania Śląskiego".**

28 maja 2021 r. o godz. 12.00 miał miejsce wernisaż wystawy "Setna rocznica wybuchu III Powstania Śląskiego" zorganizowany we współpracy z Polskim Związkiem Filatelistów Oddział Chorzów oraz Poczta Polską.

Eksponaty filatelistyczne pochodzące z kolekcji Edwarda Kowalczyka "Polska niepodległa powróciła na mapę Europy" oraz "Górny Śląsk w czasach walki o granicę polsko-niemiecką" prezentowane były w Muzeum do 22 czerwca 2021 r.

Metropolitalne Święto Rodziny

W ramach XIV Metropolitalnego Święta Rodziny 30 maja 2021 r. w Muzeum odbył się Dzień Rodzinny. Na parkingu Muzeum można było zagrać w dawne śląskie gry, wziąć udział w konkursie plastycznym oraz sprawdzić swoją wiedzę o Powstaniach Śląskich i plebiscycie w oparciu o grę edukacyjną „Gramy w Powstania”.

✓ **Wystawa plenerowa "Powstania Śląskie 1919 - 1921"**

Od 8 czerwca 2021 r. na parkingu Muzeum można oglądać wystawę plenerową "Powstania Śląskie 1919 - 1921" opracowaną przez Instytut Pamięci Narodowej O/Katowice.

Wakacje z historią

W okresie wakacji letnich Muzeum Powstań Śląskich zorganizowało kolejną edycję imprez edukacyjnych dla dzieci:

- Śląski plac wczoraj i dziś (zajęcia ruchowe z wykorzystaniem dawnych gier i zabaw)
- Tradycyjnie, ale na luzie (zajęcia plastyczno - warsztatowe)
- Arsenał Powstańczy (wizyta w schronie bojowym nr 39. Obszaru Warownego Śląsk)
- Planszówki duże i małe (zajęcia ruchowo – logiczne)

Koncert dedykowany 100. rocznicy zakończenia III Powstania Śląskiego

4 lipca 2021 r. na parkingu odbył się koncert pieśni i piosenek powstańczych w wykonaniu zespołu "Szarne Karlusy" dedykowany 100. rocznicy zakończenia III Powstania Śląskiego.

Wystawa upamiętniająca 70. rocznicę powstania klubu żużlowego „Śląsk”

Świętochłowice

22 lipca 2021 r. odbyło się uroczyste otwarcie wystawy "Czarny sport. 70 lat żużla w Świętochłowicach" w Muzeum Powstań Śląskich. Organizatorami byli Speedway Śląsk Świętochłowice, OSiR Skalka, Miasto Świętochłowice. W wernisażu uczestniczyli byli żużlowcy Speedway Śląsk Świętochłowice, w tym Józef Jarmuła i Erwin Barbański oraz prezydent Świętochłowic - Daniel Beger. Nie zabrakło również licznie zgromadzonych kibiców czarnego sportu.

Data wernisażu nie była przypadkowa, bowiem 22 lipca 1951 r. nastąpiło uroczyste otwarcie „Hasioka” – pierwszego stadionu żużlowego w Świętochłowicach. Powstał on w czynie społecznym, zainicjowanym przez czterech zawodników: Roberta Nawrockiego, Zygfryda Makulę, Romana Staneczko i Mariana Klimę. Datę tę uznaje się za początek istnienia żużla w Świętochłowicach.

Powstańcza Gra Miejska

29 sierpnia 2021 r. na terenie miasta Świętochłowice w wybranych lokalizacjach – punktach gry miejskiej oraz na terenie Muzeum realizowana była Powstańcza Gra Miejska.

W wydarzeniu uczestniczyli w szczególności mieszkańcy Świętochłowic i miast ościennych oraz tych, na których terenie prowadzono działania powstańcze. Każdy z uczestników mógł wziąć udział w grze, odwiedzając miejsca w mieście związane z Powstaniami Śląskimi i historią miasta. Po zakończeniu gry, jej scenariusz, mapa i wszelkie materiały są udostępnione do pobrania na stronach internetowych Muzeum i Urzędu Miejskiego.

Zadanie dofinansowano ze środków Muzeum Historii Polski w ramach Programu Patriotyzm Jutra.

Wystawa „Per Mariam – Soli Deo”

W okresie od 2 września do 14 października 2021 r. w Muzeum prezentowana była wystawa Instytutu Prymasa Wyszyńskiego „Per Mariam – Soli Deo” Otwarcia wystawy towarzyszyła promocja książki ks. prof. Jerzego Myszora i dra hab. Adama Dziuroka pt. „Prymas Stefan Wyszyński a Górny Śląsk” oraz spotkanie z autorem.

Europejskie Dni Dziedzictwa w Muzeum Powstań Śląskich w Świętochłowicach

19 września 2021 r. miały miejsce w Muzeum Europejskie Dni Dziedzictwa pt. Smaki dziedzictwa. Zaprezentowano wystawę „Co w byfju wonio” dotyczącą tradycyjnej kuchni śląskiej i śląskich smaków, najmłodszy mogli wziąć udział w zajęciach edukacyjnych i plastycznych. Można było również wysłuchać interesujących prelekcji z regionalistą Markiem Szotyńskim.

✓ 7. urodziny Muzeum

17 października 2021 r. Muzeum świętowało swoje 7. urodziny. W trakcie świętowania miała miejsce projekcja filmu „Powstania Śląskie. Muzyczne historie” i spotkanie z twórcą filmu Mirosławem Basajem oraz Grzegorzem Płonką, a także odbyła się promocja VII tomu Śląskiego Almanachu Powstańczego, zawierającego materiały pokonferencyjne „Kształtowanie się granic na Górnym Śląsku po plebiscycie w 1921 roku”.

W sali kinowej posłuchać można było opowieści Aliny Bednarz i dr. hab. Katarzyny Tobór-Osadnik „Patriotki ze Śląska – kobiece historie” oraz zobaczyć film. Na parkingu Muzeum wyświetlono mapping dedykowany 100-leciu Powstań Śląskich.

✓ Narodowe Święto Niepodległości

11 listopada 2021 r. obchody Narodowego Święta Niepodległości w obchodzonego w 100-lecie III Powstania Śląskiego rozpoczęto odśpiewaniem hymnu narodowego w ramach akcji zainicjowanej przez BP Niepodległa „Hymn dla Niepodległej”. Muzeum zaprosiło mieszkańców Śląska na projekcję koncertu Bielskiego Towarzystwa Muzycznego w ramach projektu „Niepodległość na Górnym Śląsku” oraz na premierową projekcję wybranych odcinków 6. serii Filmowej Encyklopedii Powstań Śląskich, dofinansowanych ze środków Ministra Kultury, Dziedzictwa Narodowego i Sportu.

W sali kinowej zaprezentowano wystawę Instytutu Pamięci Narodowej „Rok 1921 na Górnym Śląsku”. Po zachodzie słońca na budynku Muzeum wyświetlono mapping dedykowany 100-leciu Powstań Śląskich.

40-lecie poranków muzycznych dla seniorów

15 listopada 2021 r. hucznie świętowano 40-lecie poranków muzycznych dla seniorów. Pierwszy muzyczny poranek odbył się dokładnie 22 czerwca 1981 r. w Muzeum Miejskim, mieszczącym się w Świętochłowicach przy ul. Dworcowej 14. Inicjatorami muzycznych spotkań byli Waldemar Bensz i Jan Tomecki, emerytowani muzycy Filharmonii Śląskiej. Ich zamysłem było umożliwienie posłuchania dobrej muzyki wszystkim mieszkańcom miasta. W ciągu minionych lat zmieniał się skład muzyków i miejsce koncertowania. Do 2005 roku

spotkania odbywały się przy ul. Dworcowej, zaś od lutego 2006 roku do dnia dzisiejszego Muzeum korzysta gościnnie z sali w Młodzieżowym Domu Kultury w Świętochłowicach.

Otwarcie wystawy „Rok 1921 na Górnym Śląsku”

✓ 23 listopada 2021 r. w Muzeum zaprezentowano wystawę Instytutu Pamięci Narodowej O/Katowice poświęconej 100-leciu ustalenia polsko-niemieckiej granicy państwowej na Górnym Śląsku. Wydarzeniu towarzyszyła prelekcja autorki wystawy dr Renaty Skoczek.

Udział MPŚ w Jarmarku Bożonarodzeniowym

W okresie świątecznym Muzeum wzięło udział w Jarmarku Bożonarodzeniowym, który odbywał się w Parku „Skałka w Świętochłowicach” w okresie od 10 do 19 grudnia 2021 r. Na stoisku muzealnym można było zakupić pamiątkowe gadżety.

✓ Wykład „Powstanie II RP. Funkcje ustrojowe Józefa Piłsudskiego w latach 1916-1922”

14 grudnia 2021 r. dr Andrzej Drogoń, dyrektor Muzeum wygłosił wykład pt. „Powstanie II RP. Funkcje ustrojowe Józefa Piłsudskiego w latach 1916-1922”.

Nagrody:

Nominacja do nagrody w plebiscycie Wydarzenie Historyczne Roku 2020 w kategorii Wydarzenie za Obchody 100-lecia II Powstania Śląskiego.

Wyróżnienie Marszałka Województwa Śląskiego - Wydarzenie Muzealne Roku 2020 za Obchody 100-lecia II Powstania Śląskiego.

Wystawy czasowe:

15.05.2021 r. – 31.08.2021 r. „Notgeld, pieniądz zastępczy na Górnym Śląsku w okresie plebiscytu i III Powstania Śląskiego”

28.05.2021 r. - 22.06.2021 r. Wystawa filatelistyczna "Setna rocznica wybuchu III Powstania Śląskiego"

7.06.2021 r. – 31.08.2021 r. "Powstania Śląskie 1919 - 1921"

22.07.2021 r. – 15.09.2021 r. „Czarny sport. 70 lat żużla w Świętochłowicach”

2.09.2021 r. – 14.10.2021 r. Wystawa „Per Mariam – Soli Deo!”

11.11.2021 r. – 10.12.2021 r. Wystawa Instytutu Pamięci Narodowej „Rok 1921 na Górnym Śląsku”

Publikacje wydane przez Muzeum Powstań Śląskich w 2021 roku:

1. Śląski Almanach Powstańczy – VII t.
2. Filmowa Encyklopedia Powstań Śląskich – VI seria - DVD
3. „Powstania Śląskie. Polityka. Historia. Pamięć” - partnerstwo przy wydaniu publikacji Muzeum Historii Polski w Warszawie

Granty:

- Archiwum historii mówionej Powstań Śląskich
  - finansowany z Biuro Programu Niepodległa
  - okres realizacji - 19.03.-20.11.2021
  - wartość projektu - 28.450,- zł
  - kwota dofinansowania – 24.000,- zł
- Śladami Soli ziemi czarnej – edycja V
  - finansowana z programu NCK Kultura Dostępna 2021
  - okres realizacji – 4.05. – 31.12.2021 r.
  - wartość projektu – 41.800,- zł
  - kwota dofinansowania – 33.000,- zł
- Powstańcza gra miejska
  - finansowany z Programu Patriotyzm Jutra Muzeum Historii Polski
  - okres realizacji – 2.06. – 30.09.21 r.
  - wartość projektu – 21.400,- zł,
  - kwota dofinansowania – 19.000,- zł

Wartość projektów ogółem: 91.650,- zł;

wartość pozyskanych środków finansowych: 76.000,- zł

Ponadto we współpracy z Instytutem Śląskim w Opolu ze środków Ministra Kultury, Dziedzictwa Narodowego i Sportu w ramach organizacji wydarzeń kulturalnych związanych z 100. rocznicami III Powstania Śląskiego oraz powrotu części Górnego Śląska do Macierzy wydana została 6. seria Filmowej Encyklopedii Powstań Śląskich

Udzielenie patronatu wydarzeniom dedykowanymi 100. rocznicy wybuchu III Powstania Śląskiego – 9 instytucjom

Udostępnienie wystaw i gier edukacyjnych

W 2021 roku Muzeum Powstań Śląskich w Świętochłowicach udostępniło nieodpłatnie szkołom, instytucjom kultury i innym placówkom:

- 20-planszową wystawę „Sfrunął na Śląsk orzeł biały...” 4 instytucjom
- 25-planszową wystawę „Śląsk – droga do Niepodległej” 11 instytucjom
- edukacyjną grę planszową „Gramy w Powstania” 5 instytucjom
- edukacyjną grę planszową „Z Powstaniami Śląskimi w tle” 5 instytucjom

Udzielenie licencji na wykorzystanie archiwaliów do wydarzeń dedykowanych

100. rocznicy wybuchu II Powstania Śląskiego w okresie od 01.01. do 31.12.2021 r.

– 19 instytucjom:

1. Instytut Pamięci Narodowej, Katowice – ikonografia do materiału edukacyjnego poświęconego 100. rocznicy plebiscytu na Górnym Śląsku
2. Muzeum w Gliwicach – wizerunki cyfrowe muzealiów w celu przygotowania wystawy czasowej oraz publikacji poświęconej 100. rocznicy plebiscytu i III powstania śląskiego
3. Polski Związek Filatelistów oddział w Gliwicach - – wizerunki cyfrowe muzealiów w celu przygotowania i wydania pocztówki upamiętniającej 100. rocznicę III powstania śląskiego
4. Telewizja Polska S.A., oddział Katowice – wizerunki cyfrowe muzealiów, wykorzystane w programie telewizyjnym „Walka o Polski Śląsk 1919 – 1921”
5. Gminna Biblioteka Publiczna w Koszęcinie – wizerunki cyfrowe muzealiów w celu przygotowania wystawy stacjonarnej oraz on-line, poświęconej 100. rocznicy III powstania śląskiego
6. Instytucja Kultury Ars Cameralis w Katowicach - wizerunki cyfrowe muzealiów wykorzystanych jako elementy druków promujących wydarzenia organizowane w ramach obchodów setnej rocznicy powstań śląskich
7. Stowarzyszenie Miłośników Gry na Instrumentach Dętych w Kamienicy - wizerunki cyfrowe muzealiów wykorzystane do projektu „Opowiedzcie wiatry, czyli jak to z tymi powstaniami było...”
8. Poczta Polska S.A., Warszawa - wizerunki cyfrowe muzealiów na potrzeby wydania znaczka pocztowego, koperty i datownika Pierwszego Dnia Obiegu FDC oraz folderu emisji „Powstania Śląskie”
9. Telewizja Polska S.A., oddział Katowice – wizerunki cyfrowe muzealiów, wykorzystane w reportażu dokumentalnym „Zanim nadeszła wolność”
10. TAURON Polska Energia - wizerunki cyfrowe muzealiów oraz biogramy powstańców, do wykorzystania w mappingu w ramach projektu „Kocham Śląsk”
11. Michał Muzyczuk, Katowice - wizerunki cyfrowe muzealiów, wykorzystane w projekcie edukacyjnym, przedstawiającym sylwetki powstańców śląskich w postaci hologramów

12. eMine Sp. z o.o. Katowice - wizerunki cyfrowe muzealiów do projektu kulturalnego „Bieg Bohaterów”

13. ACCO-Art. Szymon Piguła, Nowy Targ - wizerunki cyfrowe muzealiów wykorzystanych w ramach konkursu Muzykograny realizowanego przez instytucję kultury Katowice Miasto Ogrodów pt. „Tutaj Polska jest od Piasta, a Śląsk polski jest i biał- flashmobs na 100-lecie Powstań Śląskich”.

14. Instytucja Kultury Ars Cameralis w Katowicach - wizerunki cyfrowe muzealiów wykorzystanych jako elementy druków informacyjno- promocyjnych wydarzeń organizowanych w ramach obchodów setnej rocznicy powstań śląskich

15. Klaudia Szulim, Halinów - wizerunki cyfrowe muzealiów wykorzystanych jako elementy scenografii w teledysku rapera Grubsona „Śląski rejtach”, nagranych z okazji setnej rocznicy III powstania śląskiego

16. Centrum Kultury „Zamek w Toszku” - wizerunki cyfrowe muzealiów do przygotowania wystawy mobilnej plakatów propagandowych z okresu Plebiscytu i powstań śląskich

17. Miejsko – Gminny Ośrodek Kultury w Strumieniu - wizerunki cyfrowe muzealiów do projektu „Jakże nie pamiętać? – strumieńskie obchody Stulecia Wybuchu III Powstania Śląskiego”

18. Panteon Górnośląski Katowice - wizerunki cyfrowe muzealiów wykorzystane w publikacji poświęconej Józefowi Dreyzie

19. Ośrodek dla Osób Niepełnosprawnych Najświętszego Serca Pana Jezusa w Rudzie Śląskiej - wizerunki cyfrowe muzealiów wykorzystane w spektaklu muzycznym poświęconym setnej rocznicy III powstania śląskiego.

Zwiedzający

W okresie od 1 stycznia do 31 grudnia 2021 r. Muzeum Powstań Śląskich odwiedziły 6516 osoby (załącznik – szczegółowa struktura sprzedaży).

Z powodu pandemii koronawirusa Muzeum było zamknięte dla zwiedzających w okresie:

- od 1 stycznia 2021 do 1 lutego 2021 r. (od 7 listopada 2020 r.)
- od 20 marca 2021 r. do 4 maja 2021 r.

Szkolenia, doskonalenie i kursy pracowników

Cyberbezpieczeństwo dla pracowników biurowych

22.11.2021 r. – A. Kudrykiewicz

25.11.2021 r. – A. Pietron

29.11.2021 r. – E. Szurlej

29.11.2021 r. – M. Miklaszewska

8.12.2021 r. – A. Kłaczek

8.12.2021 r. – S. Gajda

14.12.2021 r. Rodzaje i weryfikacja podpisów elektronicznych – A. Kudrykiewicz

C

C